

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkandet; Gode män och förvaltare – en översyn (SOU 2021:36)

Er beteckning: Ju2021/01883)

Sammanfattning

Länsstyrelsen avstyrker förslaget att införa en bestämmelse i förmynderskapsförordningen som erinrar om att överförmyndaren är skyldig att hjälpa enskilda inom ramen för den serviceskyldighet som myndigheten har enligt förvaltningslagen.

Länsstyrelsen avstyrker förslaget att det ska införas en skyldighet för överförmyndaren att, innan en ställföreträdare förordnas, informera honom eller henne om vad som förväntas ingå i uppdraget. Överförmyndaren har inte den insyn som krävs för detta, och det är ställföreträdarens uppgift att sätta sig in i huvudmannens situation och avgöra vilka åtgärder som behöver vidtas i det specifika uppdraget.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om obligatorisk nämndform. Länsstyrelsen delar utredningens uppfattning avseende de fördelar nämndformen innebär.

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag om att en central myndighet ska inrättas. Länsstyrelsen ser fördelar med en central myndighet som tar fram föreskrifter och i övrigt handhar de uppgifter som enligt utredningens förslag ska tillfalla den nya myndigheten.

Länsstyrelsen tillstyrker i övrigt utredningens förslag.

Avsnitt 5 Huvudmannen i fokus – några frågor om huvudmannens vilja och välbefinnande

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget och har inga särskilda synpunkter på utredningens förslag i denna del. Länsstyrelsen vill emellertid poängtera vikten av att lagstiftningen tydliggör att huvudmannens resurser inte enbart ska användas till basala behov utan också till fritidsintressen, idrott och annat som kan bidra till en god livskvalitet.

Avsnitt 6 Huvudmannens och de anhörigas insyn i ställföreträdarens verksamhet

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget och har inga särskilda synpunkter på utredningens förslag i denna del. Länsstyrelsen vill emellertid framföra att myndigheten är positiv till vidare utredning av informationsskyldighet gentemot barn efter ålder och mognad.

Avsnitt 7 Skyddet för känsliga uppgifter om huvudmannen

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Länsstyrelsen vill även betona vikten av att överförmyndaren har tillgång till den kompetens och/eller till det stöd som behövs för att kunna göra väl avvägda bedömningar i fråga om vad anhöriga ska informeras om. Det är till exempel viktigt att det finns kunskap och förståelse för personer med funktionsnedsättning och deras rätt till reproduktion och sexuell hälsa, privatliv och integritet. Det är också av betydelse att ha kunskap om kulturella maktstrukturer för att kunna göra bedömningar vid risk för utlämnande av uppgifter som berör en huvudman i en hedersrelaterad kontext.

Länsstyrelsen vill även belysa en brist avseende offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Av 11 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslag framgår att om en myndighet i verksamhet som avser tillsyn eller revision, får en sekretessreglerad uppgift från en annan myndighet, blir sekretessbestämmelsen tillämplig på uppgiften även hos den mottagande myndigheten. Första stycket tillämpas inte på en uppgift som ingår i ett beslut hos den mottagande myndigheten. När Länsstyrelsen genomför tillsyn överförs således sekretessen från överförmyndaren till Länsstyrelsen. Det finns dock inte någon bestämmelse gällande sekretess för anmälningar som inkommer till Länsstyrelsen. Det innebär att när till exempel huvudmän inkommer med information till Länsstyrelsen så omfattas dessa uppgifter inte av samma sekretessbestämmelser som hos överförmyndaren. Det skulle i förlängningen kunna betyda att huvudmän eller andra avstår från att inkomma med klagomål till Länsstyrelsen.

Avsnitt 8 Huvudmannens möjligheter att få information och stöd från överförmyndaren

Länsstyrelsen avstyrker förslaget att införa en bestämmelse i förmynderskapsförordningen (1995:379) som erinrar om att överförmyndaren är skyldig att hjälpa enskilda inom ramen för den serviceskyldighet som myndigheten har enligt förvaltningslagen (2017:900). Länsstyrelsen anser att det är en olämplig dubbelreglering, och att det i stället bör tillses att kompetensen inom verksamheten ökar.

Avsnitt 10 Huvudmannens möjligheter att få ersättning för ekonomisk skada

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Förslaget innebär att skyddet för den enskilde stärks, och medför ett tydligare ansvar för överförmyndaren i dessa frågor.

Avsnitt 11 Ställföreträdarens uppdrag och ramarna för det

11.4.1

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om förändrad terminologi, men konstaterar att frågan kring vad som ingår i respektive uppdrag kvarstår. Länsstyrelsen konstaterar att det idag uppstår situationer där felaktigheter beror på oklarheter kring vilka uppgifter som hör till respektive uppdrag. Länsstyrelsen ser att det finns behov av en mer detaljerad styrning för att undvika tillämpningsproblem, och vill betona vikten av att dessa begrepp definieras tydligt. Det nuvarande begreppet ”sörja för person” finns inte tydligt definierat i lag eller förarbeten. Det har i doktrin och praxis utarbetats en samsyn om vad begreppet innefattar, men tydlig styrning i lag eller förarbeten saknas.

11.4.2

Länsstyrelsen avstyrker förslaget. Överförmyndaren har inte fullständig insyn i huvudmannens situation varken i samband med att ärendet startar eller därefter, särskilt i fråga om huvudmannens ekonomi och eventuella skulder. Överförmyndaren har till exempel inte rätt att begära in uppgifter i enlighet med 16 kap. 10 a § föräldrabalken innan ställföreträderskapet är anordnat. Det är ställföreträdarens uppgift att sätta sig in i huvudmannens situation och avgöra vilka åtgärder som behöver vidtas i det specifika uppdraget. Det måste vara tydligt för ställföreträdarna att det är deras ansvar att göra dessa bedömningar och att vidta åtgärder i uppdraget, oaktat vilken information de fick om uppdraget innan de förordnades. Även sekretessen på området är en aspekt att ha i åtanke. Det skulle behöva regleras i vilken utsträckning överförmyndaren kan lämna ut sekretessbelagda uppgifter i samband med rekrytering av ställföreträdare. Även om överförmyndaren endast beskriver vad som behöver göras i ärendet så kan det indirekt innebära att man lämnar ut känsliga uppgifter om huvudmannen. Länsstyrelsen upplever att överförmyndarna redan idag i stor uträkning ger information om uppdraget vid kontakt med en blivande ställföreträdare. I många fall sker även kontakter mellan blivande ställföreträdare och huvudman, anhöriga och nuvarande ställföreträdare. En utbildning om vad det innebär att vara ställföreträdare och vilka bedömningar och åtgärder som man kan komma att behöva vidta, är emellertid viktig och torde leda till att ställföreträdare får större insikt i vad de åtar sig.

Avsnitt 15 Professionella ställföreträdare

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Enligt Länsstyrelsens mening behöver det emellertid utredas vilken ytterligare reglering som krävs avseende hantering av inkomna handlingar hos kommunala förvaltarenheter. Blir till exempel handlingar som inkommer inom ramen för ett ställföreträdaruppdrag allmänna handlingar hos kommunen? Skulle det i så fall krävas nya sekretessbestämmelser? Och är föräldrabalkens bestämmelser förenliga med bestämmelserna om allmänna handlingar?

Det behöver även vara tydligt i lagstiftningen hur anställda ställföreträdare ska arvoderas. Ska arvodering ske på samma sätt som för andra ställföreträdare eller ska det finnas en särreglering. Nuvarande reglering i föräldrabalken är inte helt ändamålsenlig vid en anställning med lön.

Avsnitt 20 Överförmyndarnämnd som obligatorisk organisationsform

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag, och delar utredningens uppfattning avseende de fördelar nämndformen innebär. Men en överförmyndarnämnd finns förutsättningar för ökad rättssäkerhet i myndighetsutövningen.

Avsnitt 22 En ökad beslutanderätt för överförmyndaren

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget under förutsättning att nämndformen ska vara obligatorisk, och att utredningens övriga förslag för att öka kompetensen inom verksamheterna genomförs. Utan nämndform och övriga insatser för att säkerställa kompetensen finns det enligt Länsstyrelsens mening för stora rättssäkerhetsrisker med förslaget. Det kan finnas en motsättning mellan rätten att anordnas god man och överförmyndarens intresse av att antingen hålla nere antalet godmanskap eller tvärtom, vilken lättare kan motverkas genom en nämnd med stödjande tjänstemannaorganisation. Risken för bristande utredning, underlag,

bristfälliga beslut och motstående intressen minskar i och med nämndform med stöd av en tjänstemannaorganisation.

Avsnitt 23 Ett centralt organ

Länstyrelsen tillstyrker utredningens förslag. Länstyrelsen ser fördelar med en central myndighet som tar fram föreskrifter och i övrigt handhar de uppgifter som enligt utredningens förslag ska tillfalla den nya myndigheten. De uppgifter som kommer att tillfalla myndigheten är viktiga för utvecklingen inom rättsområdet, och det är Länstyrelsen uppfattning att det är lämpligt att ett centralt organ hanterar dessa. Det finns en fördel med att separera tillsynsfunktionen från det organ som har ett mer rådgivande/stödande uppdrag, även om det inte är något hinder för tillsynsmyndigheten att inom ramen för sitt tillsynsuppdrag ge stöd.

De som medverkat i yttrandet

Beslut om detta yttrande har fattats av landshövding Carl Fredrik Graf med länsjurist Linnea Hjorter som föredragande. Även tf chefsjurist Rebecka Djerfsten har medverkat i yttrandet.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Så här hanterar Länstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Kopia till

ju.L2@regeringskansliet.se